

Datum
2023-10-16

Diarienummer
GSN-2023/917.119

Handläggare
Kristoffer Alm
Kristoffer.Alm@huddinge.se

Grundskolenämnden

Motion om digital modersmålsundervisning från Felix Byström (SD) och Sven Pernils (SD)

Förslag till beslut

Grundskolenämnden antar barn- och utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande, daterat den 16 oktober 2023, som sitt remissvar till kommunstyrelsens förvaltning på ”Motion om digital modersmålsundervisning”.

Sammanfattning

Kommunstyrelsens förvaltning har skickat ”Motion om digital modersmålsundervisning” från Felix Byström (SD) och Sven Pernils (SD) på remiss till grundskolenämnden.

Modersmålsundervisning ger elever med ett annat modersmål än svenska möjlighet att läsa sitt modersmål som ett ämne i skolan. Kommunen är skyldig att anordna modersmålsundervisning i grundskolan under de förutsättningar som anges i skollagen och skolförordningen. Huddinge kommun bedriver modersmålsundervisning för totalt cirka 3 000 elever i grundskolan och anpassad grundskola samt gymnasiet, varav cirka 2 850 går i grundskola och anpassad grundskola.

Förvaltningens bedömning är att det saknas stöd i lagstiftningen för att genomföra modersmålsundervisning genom distansundervisning inom Huddinge kommuns organisation. Fjärrundervisning kan vara tillåtet för modersmålsundervisning, givet att vissa villkor är uppfyllda; exempelvis om huvudmannen inte lyckas anställa en lämplig lärare eller om elevunderlaget är begränsat. För närvarande gör förvaltningen bedömningen att dessa förutsättningar inte är uppfyllda i Huddinge kommun. Huvudregeln i de aktuella skolformerna är närundervisning.

Förvaltningens bedömning är att aktuella bestämmelser inte ger utrymme för att förlägga modersmålsundervisning genom fjärr- eller distansundervisning på så sätt som motionen föreslår.

HUDDINGE KOMMUN

Postadress
Huddinge kommun
Barn- och utbildningsförvaltningen
141 85 Huddinge

Besök
Gymnasietorget 1

Tfn vxl 08-535 300 00

www.huddinge.se

Beskrivning av ärendet

Kommunstyrelsens förvaltning har skickat ”Motion om digital modersmålsundervisning” från Felix Byström (SD) och Sven Pernils (SD) på remiss till grundskolenämnden. Motionens förslag är att barn- och utbildningsförvaltningen får i uppdrag att under en testperiod införa modersmålsundervisning på distans.

Modersmålsundervisning

Modersmålsundervisning ger elever med ett annat modersmål än svenska möjlighet att läsa sitt modersmål som ett ämne i skolan.

Kommunen är skyldig att anordna modersmålsundervisning i grundskolan om

- en eller båda vårdnadshavarna har ett annat språk än svenska som modersmål
- språket utgör elevens dagliga umgängesspråk i hemmet
- eleven har grundläggande kunskaper i språket
- det finns minst fem elever inom huvudmannens organisation inom samma skolform som har rätt till undervisningen i det språket och vill ha undervisning i språket
- det finns en lämplig lärare.

De nationella minoriteterna har större rätt till modersmålsundervisning. Skolan är skyldig att ordna det om en elev vill ha det. Det krävs varken att en vårdnadshavare har språket som modersmål, att språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet eller att eleven har grundläggande kunskaper i språket.¹

Modersmålsundervisning i Huddinge

Modersmålsundervisning bedrivs på 46 olika språk för totalt cirka 3 000 elever i grundskolan och anpassad grundskola samt gymnasiet (alla kommunala skolor, fristående skolor med undantag av Engelska skolan i Huddinge), varav cirka 2 850 går i grundskola och anpassad grundskola. Som regel erbjuds eleverna en timme i veckan efter ordinarie skoltid. Antalet modersmålslärare är cirka 80. Undervisningen erbjuds på elevens hemskola om det finns minst tre elever på skolan som talar samma språk, annars erbjuds eleverna undervisning på någon av de närliggande skolorna.

Av de nationella minoritetsspråken bedrivs undervisning i finska och samiska (det senare i form av fjärrundervisning genom Sameskolstyrelsen).

Förutsättningar för distansundervisning

Distansundervisning definieras i skollagen som interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i både rum och tid. Vid distansundervisning finns det inget krav på att det

---

¹ 10 kapitlet 7 §, 11 kapitlet 10 §, 12 kapitlet 7 § och 13 kapitlet 7 § skollagen och 5 kapitlet 7, 9–12 §§ skolförordningen.

ska finnas en handledare eller lärare fysiskt närvarande när undervisningen bedrivs. Men distansläraren förväntas ha regelbunden direktkontakt med eleverna.

Ett grundläggande krav för att distansundervisning ska få användas är att huvudmannen har fått ett godkännande som utförare av distansundervisning av Skolinspektionen. Förutsatt att huvudmannen fått ett godkännande får sådan undervisning användas som särskilt stöd för elever som inte kan delta i den ordinarie undervisningen på grund av dokumenterad medicinsk, psykisk eller social problematik. Det gäller dock bara om alla andra möjligheter till särskilt stöd är uttömda eller bedöms olämpliga.

För att skolan ska få använda distansundervisning som särskilt stöd krävs också att elevens vårdnadshavare samtycker till detta.²

Förutsättningar för fjärrundervisning

Fjärrundervisning är interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i rum men inte i tid. Elever som deltar i fjärrundervisning ska göra det i lokaler som skolenheten disponerar. I grundskolan ska det finnas en handledare närvarande där eleverna befinner sig.

Fjärrundervisning i modersmål i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan får användas om

- det inte finns någon lärare inom huvudmannens skolenhet som har legitimation och behörighet i ämnet, och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan
- det inte finns någon lämplig lärare inom huvudmannens skolenhet som kan bedriva integrerad samisk undervisning i grundskolan och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan, eller
- elevunderlaget för en viss skolenhet är så begränsat att ordinarie undervisning inom skolenheten leder till betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för huvudmannen.

Utgångspunkten är att det ska vara en legitimerad och behörig lärare som ansvarar för fjärrundervisningen. Om det inte finns någon lärare som uppfyller kraven på legitimation och behörighet får en annan lärare ändå bedriva undervisningen om

- undervisningen avser modersmål eller yrkesämne i gymnasieskola eller anpassad gymnasieskola, och
- läraren är lämplig att bedriva undervisningen och i så stor utsträckning som möjligt har en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande.

Lagstiftaren har framhållit att fjärrundervisning inte får användas som ett led i att minska kostnaderna för undervisningen.

---

² 1 kapitlet 3 §, 3 kapitlet 9 och 11 a §§, 21 kapitlet 2-3 §§ och 22 kapitlet 5 och 11 §§ skollagen.

Distans- eller fjärrundervisning får inte användas i förskolan. Regeringen får meddela föreskrifter om en försöksverksamhet med fjärrundervisning i förskoleklassen, men någon sådan försöksverksamhet pågår inte för närvarande.³

Konsekvenser av distans- och fjärrundervisning

Övergången till undervisning på distans kan medföra att tidigare kända svagheter i skolsystemet accentueras i betydelse och effekt vilket påverkar elevernas förutsättningar för lärande och mående. Det handlar om att bristande likvärdighet ger eleverna olika förutsättningar för lärande på distans och att ett ökat ansvar för det egna lärandet påverkar skolans kompensatoriska uppdrag.

Skolinspektionen har tagit fram en slutrapport om hur fjärr- och distansundervisningens konsekvenser under covid-19-pandemin påverkat elevers förutsättningar för lärande och mående. Rapporten visar bland annat att:

- Elevers förutsättningar att nå målen har försämrats till följd av fjärr- och distansundervisningen:
  - elever upplever att de lär sig mindre
  - mindre aktivitet och delaktighet i lektionerna
  - sämre tillgång till stöd och stimulans
  - sämre studiemotivation och studiefokus
  - mindre färdighetsträning och sämre möjlighet till träning i autentiska situationer.
- Elevernas hemförhållanden påverkar möjligheten att tillgodogöra sig undervisningen på distans.
- Betygssättningen har varit utmanande för lärarna.
- Elevernas hälsa har påverkats negativt av situationen med fjärr- och distansundervisning.

Elev-lärrarrelationen: I en traditionell undervisningsmiljö kan elever och lärare interagera personligen, vilket kan göra det enklare för elever att ställa frågor, få direkt feedback och utveckla en närmare relation till sin lärare. Distansundervisning kan begränsa den personliga interaktionen.

Elev-klasskamratrelationer: I en fysisk skolmiljö har elever möjlighet att interagera med sina klasskamrater, dela erfarenheter och bygga sociala relationer. Distansundervisning kan begränsa dessa sociala möjligheter.

Kulturell och språklig förankring: Modersmålsundervisning på distans kan begränsa elevernas förmåga att känna sig förankrade i sin kulturella gemenskap och språkliga miljö. Närundervisning kan bidra till en starkare känsla av kulturell gemenskap.

---

³ 1 kapitlet 3 §, 21 kapitlet 2-3 och 8-9 §§ skollagen, 5 a kapitlet 2-3 § skolförordningen samt Regeringens proposition 2019/20:127 s. 42

Direkt språklig och kulturell praktik: I närundervisning kan eleverna få möjlighet att använda sitt modersmål i praktiska situationer, som diskussioner, kulturella evenemang eller möten. Distansundervisning kan begränsa dessa möjligheter.

Distansundervisning kräver mognad, engagemang och ett ökat ansvar hos eleven.

Samtidigt kan det finnas fördelar med undervisning på distans:

- eleven kan ingå i en mer homogen grupp och problemet med heterogena grupper minskar
- elever som erbjuds modersmålsundervisning på en annan skola slipper förflytta sig mellan skolor
- lärare och studenter kan rekryteras från olika geografiska områden
- modersmålslärare slipper resor mellan olika skolor.

Förvaltningens synpunkter

I dagsläget pågår rekrytering av lärare i två språk av de totalt 46 undervisade språken. Bemanningsläget för modersmålslärare i kommunen är därmed förhållandevis gott.

Ur ekonomisk synpunkt bedöms modersmålsundervisning genom fjärrundervisning inte innebära minskade kostnader.

Distansundervisning som särskilt stöd för en viss elev är det sätt distansundervisning får ges i grundskolan enligt 22 kapitlet skollagen. Detta gäller utvalda ämnen där modersmålsundervisning ingår. Förvaltningens bedömning är att det saknas stöd i lagstiftningen för att genomföra modersmålsundervisning genom distansundervisning inom Huddinge kommuns organisation, även om villkoren i 3 kap skollagen skulle vara uppfyllda för en viss elev.

Fjärrundervisning kan vara tillåtet för modersmålsundervisning, givet att vissa villkor är uppfyllda; exempelvis om huvudmannen inte lyckas anställa en lämplig lärare eller om elevunderlaget är begränsat. För närvarande gör förvaltningen bedömningen att dessa förutsättningar inte är uppfyllda i Huddinge kommun. Huvudregeln i de aktuella skolformerna är närundervisning. Fjärrundervisning ska vara ett nödvändigt undantag.

Mot bakgrund av ovanstående bedömer förvaltningen att de aktuella bestämmelserna inte ger utrymme för att förlägga modersmålsundervisning genom fjärr- eller distansundervisning på så sätt som motionen föreslår.

Ekonomiska och juridiska konsekvenser

Juridiska konsekvenser har beskrivits ovan. Fjärrundervisning bedöms inte innebära minskade kostnader.

Datum
2023-10-16

Diarienummer
GSN-2023/917.119

Johan Skofteröd
Utbildningsdirektör

Christina Dolke Andersson
Avdelningschef

Beslutet ska skickas till
Kommunstyrelsens förvaltning